

Sygn. akt I ACa 721/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2023 roku

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Wiesława Kuberska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Agata Józwiak

po rozpoznaniu w dniu 5 stycznia 2023 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa K. C. i R. C.

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę z roszczeniem ewentualnym o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 22 lutego 2022 r., sygn. akt II C 20/20

1. oddala apelację;

2. zasądza solidarnie od K. C. i R. C. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 8.100 (osiem tysięcy sto) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 721/22

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 22 lutego 2022 r. Sąd Okręgowy w Łodzi, w sprawie z powództwa K. C. i R. C. przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę, oddalił powództwo główne (pkt 1), oddalił powództwo ewentualne (pkt 2), a także zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanego banku kwotę 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3).

(wyrok – k. 447, sprostowanie – k. 448)

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na ustaleniach, które Sąd Apelacyjny w całości podzielił i przyjął za własne.

Z ustaleń tych wynikało, że w dniu 14 czerwca 2007 r. K. C. i R. C. złożyli wniosek kredytowy o udzielenie kredytu hipotecznego na zakup nieruchomości. Wskazali, że ubiegają się o kredyt w wysokości 480.000 PLN w walucie (...), na okres 30 lat.

W chwili ubiegania się o kredyt powodowie posiadali wyższe wykształcenie i oświadczyli, że pracują w Polsce, u polskich pracodawców. Powódka podała, że jest biotechnologiem i pracuje w branży farmakologicznej, zarabia 6.000

zł netto. Powód podał, że z zawodu jest elektrykiem, pracuje w branży informatycznej, zarabia 4.000 zł netto. Powodowie nie posiadali wówczas zobowiązań kredytowych, posiadali majątek w postaci nieruchomości o wartości 200.000 zł oraz środki na rachunkach bankowych o wartości 200.000 zł. Ich wkład własny w zakup nieruchomości wynosił 74.700 zł.

W dniu 30 lipca 2007 r. powodowie, działający jako konsumenci, zawarli z (...) Bank (...) Spółką Akcyjną w W. D. (którego następcą prawnym jest pozwany (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W.) umowę kredytu hipotecznego nr (...).

Przedmiotem umowy było udzielenie kredytu w kwocie 480.000 PLN, na okres 360 miesięcy. Ustalono, że wypłata kredytu nastąpi w transzach, na podstawie dyspozycji kredytobiorcy, bezpośrednio na rachunek dewelopera wskazany w umowie, a ostateczny termin wypłaty transz kredytu został określony na 5 kwietnia 2008 r.

Kredyt przeznaczony był na zakup nieruchomości na rynku pierwotnym przy ul. (...) /ul. (...)/ul. (...) w Ł. (pkt 10 Tabeli w zw. z § 2 pkt. 1 Warunków Umowy).

Splata kredytu wraz z odsetkami miała nastąpić w równych miesięcznych ratach odsetkowo-kapitałowych w terminie do 5 października 2037 r. (pkt 3, pkt 6 Tabeli w zw. z § 5 pkt. 1 Warunków Umowy).

Zgodnie z umową kredyt mógł być oprocentowany według zmiennej lub stałej stopy procentowej w zależności od wyboru kredytobiorcy dokonanego spośród możliwości zawartych w aktualnie obowiązującej ofercie Banku (§ 4 pkt 1 Warunków Umowy).

Wyboru rodzaju stopy oprocentowania kredytobiorca miał dokonywać, składając bankowi oświadczenie na piśmie (§ 4 pkt 8 Warunków Umowy).

Ustalono, że oprocentowanie kredytu będzie zmienne, określając jego wyjściową wysokość (z dnia sporządzenia umowy) na 5,64%, zaś wysokość marży banku w oprocentowaniu określono na 0,85% (pkt 5 Tabeli w zw. z § 3 i § 4 pkt. 1 Warunków Umowy).

Ustalono, że na stopę zmiennego oprocentowania składa się 3-miesięczna stawka WIBOR i stała w całym okresie kredytowania marża banku w wysokości 0,85%. Wskazano, że „Stopa zmiennego oprocentowania stanowi sumę 3-miesięcznej stawki WIBOR i stałej w całym okresie kredytowania marży banku w wysokości określonej w pkt 5 Tabeli. Stopa zmiennego oprocentowania będzie zmieniana przez bank w pierwszym dniu okresu obowiązywania zmiennej stopy procentowej. Wysokość tej stopy obliczona będzie jako suma 3-miesięcznej stawki WIBOR stosowanej dla kredytów trzymiesięcznych na rynku międzybankowym z wtorku lub czwartku poprzedzającego datę zmiany oprocentowania - w zależności, który z tych dni (wtorek czy czwartek) następuje bezpośrednio przed datą zmiany - i marży banku w wysokości określonej w pkt. 5 Tabeli. Zmiana stopy procentowej wynikająca ze zmiany stawki WIBOR nie będzie stanowiła zmiany niniejszej umowy”. (§ 4 pkt 5 Warunków Umowy).

Kredytodawcy oświadczyli, że są świadomi dodatkowego ryzyka, jakie ponoszą w związku z zaciągnięciem kredytu oprocentowanego zmienną stopą procentową, oraz że w przypadku niekorzystnej zmiany 3 miesięcznej stawki WIBOR rata kredytu ulegnie zwiększeniu (§ 14 pkt 6 Warunków Umowy).

Ustalono że „Splata kredytu będzie następować poprzez obciążanie na rzecz banku rachunku bankowego kredytobiorcy kwotą bieżącej raty, zadłużenia przeterminowanego i innych należności banku.” (§ 6 ust. 1 zd. 1 Warunków Umowy) .

Kredytobiorcy wskazali rachunek w (...) do obciążania tego rachunku kolejnymi ratami spłat kredytu (§ 15 Tabeli).

Ustalono, że „Jeśli kredytobiorca spłaci całość lub część kredytu wraz

z odsetkami przypadającymi na dzień wcześniejszej spłaty całości lub części kredytu przed terminem ustalonym w umowie, bank pobierze od wcześniej spłaconej części kredytu prowizję określoną w Tabeli Prowizji i Opłat.” (§ 8 ust. 2 umowy).

Ustalono, że „Kredytobiorca może, po dokonaniu wypłaty kredytu, złożyć wniosek o dokonanie zmiany waluty kredytu udzielonego w złotych na walutę oferowaną w banku dla kredytów mieszkaniowych. Zmiany waluty strony dokonają w formie pisemnego aneksu. W aneksie o zmianę waluty kredyt strony ustalą również wysokość oprocentowania dla kwoty kredytu przeliczoną na nowo wybraną walutę. Przeliczenie kwoty kredytu oraz należnego oprocentowania, prowizji, kosztów i opłat na nowo wybraną walutę następuje w dniu zmiany umowy kredytu, według kursy właściwego dla danego rodzaju transakcji (sprzedaży albo zakupu przez bank waluty obcej) przy zastosowaniu kursów opublikowanych w Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.” (§ 7 ust. 1 Warunków Umowy).

Integralną część umowy kredytu stanowił Regulamin kredytu mieszkaniowego i konsolidacyjnego D. bank (...) S.A. z 1 sierpnia 2004 r. z uwzględnieniem jego późniejszych zmian (§ 1 Warunków Umowy).

Powodowie potwierdzili odbiór Regulaminu, uznając go za wiążący we wszystkich sprawach nie uregulowanych umową (§ 14 Warunków Umowy).

I transza kredytu w kwocie 190.913,31 PLN została wypłacona w dniu 8 sierpnia 2007 r., II transza w kwocie 236.609,10 PLN, w tej samej dacie, a III transza w dniu 14 marca 2008r. w kwocie 44.924,19 PLN – wszystkie kwoty bezpośrednio na rachunek dewelopera. Z I transzy kredytu została pobrana prowizja od udzielenia kredytu w kwocie 7.200 zł i opłata 353,40 PLN, stanowiąca koszt ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

Z tytułu spłat dokonanych w okresie od 8 sierpnia 2007 r. do 13 października 2008 r. kwota:

- 39.404,38 PLN została zaliczona na poczet spłaty odsetek umownych,
- 2.272,46 PLN – na poczet spłaty kapitału.

Z tytułu spłat dokonanych w okresie od 13 października 2008 r. do 9 września 2019 r. kwota:

- 15.439,64 CHF została zaliczona na poczet spłaty odsetek umownych,
- 16.24 CHF – na poczet spłaty odsetek karnych,
- 126.804,78 CHF – na poczet kapitału.

W dniu 20 sierpnia 2008 r. powodowie złożyli wniosek o zmianę waluty kredytu z PLN na (...).

W dniu 20 sierpnia 2008 r. powodowie złożyli wniosek kredytowy, w którym wskazali, że ubiegają się o kredyt w wysokości 478.136,15 PLN w walucie (...), na okres 360 miesięcy, ze zmiennym oprocentowaniem, spłacanego w ratach równych, na zakup nieruchomości na rynku pierwotnym. Powodowie podali, że są zatrudnieni na umowę o pracę w Polsce, u polskich pracodawców. Powódka podała, że zarabia 5.919 zł netto. Powód podał, że zarabia 3.234 zł netto. Powodowie podali, że posiadają zobowiązania kredytowe na kwotę 503.136,15 PLN.

Do umowy kredytu zawarte zostały dwa aneksy.

Na podstawie Aneksu nr (...) z 13 października 2008 r. bank dokonał przewalutowania zobowiązania powodów z PLN na (...) poprzez przeliczenie kwoty 477.727,54 PLN na (...) przy zastosowaniu kursu kupna 1 CHF = 2,2015 opublikowanego w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.”, obowiązującego w dniu 13 października 2008 r. na kwotę 217.000,93 CHF (§ 2 Aneksu nr (...)).

Pkt 2 Tabeli otrzymał brzmienie: „Kwota i waluta Kredytu: 217.000,93 CHF” (§ 3 pkt 1 Aneksu nr (...)).

Pkt 5 Tabeli otrzymał brzmienie: Oprocentowanie kredytu ustalono na zmienne - 4% w stosunku rocznym, a marżę banku zawartą w oprocentowaniu kredytu na 0,90%.” (§ 3 pkt. 2 Aneksu nr (...)).

W pkt. 13 Tabeli dodano zapis: „Kwota niskiego wkładu własnego od przewalutowania kwoty kredytu podlegająca ubezpieczeniu: 32.114,47 CHF; koszt ubezpieczenia 935,60 CHF.

Aneks wszedł w życie z dniem 13 października 2008 r. (§ 7 Aneksu nr (...)).

Załącznikiem Aneksu nr 1 były Warunki umowy.

Zgodnie z § 2 ust. 2 zd. 4 i 5 Warunków, „Kwota kredytu zostanie wypłacona Kredytobiorcy w złotych. Do przeliczenia kwoty Kredytu na złote Bank zastosuje kurs kupna (...) opublikowany w Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A. obowiązujący w Banku w dniu wypłaty kwoty Kredytu lub jego transzy”.

Zgodnie z § 4 ust. 5 Warunków „Stopa zmiennego oprocentowania stanowi sumę miesięcznej stawki LIBOR dla (...) i stałej w całym okresie kredytowania marży banku w wysokości określonej w pkt. 5 Tabeli. Stopa zmiennego oprocentowania będzie zmieniana przez bank w pierwszym dniu Okresu Obowiązania Zmiennej Stopy Procentowej. Wysokość tej stopy obliczona będzie jako suma 3-miesięcznej stawki LIBOR dla (...) stosowanej dla kredytów trzymiesięcznych na rynku międzybankowym z wtorku lub czwartku poprzedzającego datę zmiany oprocentowania - w zależności, który z tych dni (wtorek czy czwartek) następuje bezpośrednio przed datą zmiany - i marży banku w wysokości określonej w pkt. 5 tabeli. Zmiana stopy procentowej wynikająca ze zmiany stawki LIBOR dla (...) nie będzie stanowić zmiany niniejszej Umowy.”

W § 6 ust. 1 zd. 1 Warunków postanowiono, że „spłata kredytu miała następować poprzez obciążanie na rzecz banku (...) kwotą w złotych stanowiącą równowartość bieżącej Raty w (...), zadłużenia przeterminowanego i innych należności banku w (...), obliczonych przy zastosowaniu kursu sprzedaży (...) opublikowanego w Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A., obowiązującego w banku na dwa dni robocze przed terminem każdej spłaty kwoty kredytu”.

Za zgodą banku kredytobiorca może dokonywać spłat kredytu także w (...) lub innej walucie.

W § 7 ust. 1 Warunków przewidziano, że kredytobiorca może po dokonaniu wypłaty kredytu złożyć wniosek o dokonanie zmiany waluty kredytu udzielonego w (...) na walutę oferowaną w banku dla kredytów mieszkaniowych. Zmiany waluty strony dokonają w formie pisemnego aneksu.

W aneksie o zmianę waluty kredytu strony ustalą również wysokość oprocentowania dla kwoty kredytu przeliczoną na nowo wybraną walutę. Przeliczenie kwoty kredytu oraz należnego oprocentowania, prowizji, kosztów i opłat na nowo wybraną walutę następuje w dniu zmiany umowy kredytu, według kursu właściwego dla danego rodzaju transakcji (sprzedaży albo zakupu przez bank waluty obcej), przy zastosowaniu kursów opublikowanych w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.”.

Zgodnie z § 8 ust. 1 i 2 Warunków „1. Kredytobiorca ma prawo do wcześniejszej spłaty Kredytu w całości lub w części, przed terminem ustalonym w niniejszej Umowie. (...). Wpłacona kwota zostanie przeliczona na (...) przy zastosowaniu kursu sprzedaży (...) opublikowanego w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.” obowiązującego w Banku w dniu jej wpływu. (...). 2. Jeżeli Kredytobiorca spłaci całość lub część kredytu wraz z odsetkami przypadającymi na dzień wcześniejszej spłaty całości lub części Kredytu przed terminem ustalonym w Umowie, wówczas Bank pobierze od wcześniej spłaconej części Kredytu prowizję określoną w każdorazowo obowiązującej Tabeli Prowizji i Opłat.”

W § 9 ust. 3 zd. 2 i 3 Warunków postanowiono, że „Kwota zadłużenia przeterminowanego winna zostać wpłacona Rachunek Banku. Kwota ta zostanie przez Bank przeliczona na (...) przy zastosowaniu kursu sprzedaży (...) opublikowanego w Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A. obowiązującego w dniu wpływu kwoty zadłużenia przeterminowanego na rachunek Banku”.

W § 14 ust. 6 Warunków kredytobiorcy oświadczyli, że „są świadomi dodatkowego ryzyka, jakie ponoszą w związku z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (ryzyko kursowe) oraz, że w przypadku niekorzystnej zmiany kursu waluty, w jakiej został udzielony kredyt, zarówno kwota w złotych, stanowiąca równowartość kwoty kredytu w walucie kredytu, jak i kwota w złotych stanowiąca równowartość raty w walucie, w jakiej został udzielony kredyt ulegną zwiększeniu”.

W § 14 ust. 7 Warunków kredytobiorcy oświadczyli, że „są świadomi dodatkowego ryzyka, jakie ponoszą w związku z zaciągnięciem kredytu oprocentowanego zmienną stopą procentową oraz, że w przypadku niekorzystnej zmiany 3 miesięcznej stawki LIBOR dla (...), rata kredytu ulegnie zwiększeniu”.

W dniu 19 października 2009 r. strony zawarły Aneks nr (...) zmieniający postanowienia umowy kredytu. Między innymi § 6 ust. 1 Warunków umowy otrzymywał brzmienie: „Spłata Kredytu następować będzie poprzez obciążanie na rzecz Banku (...) kwotą bieżącej Raty Kredytu, zadłużenia przeterminowanego i innych należności Banku w walucie kredytu. Jeżeli rachunek Bankowy Kredytobiorcy prowadzony jest w złotych, to w przypadku Kredytu w walucie należności Banku, wyrażone w walucie Kredytu, Bank pobiera poprzez obciążenie Rachunku Bankowego Kredytobiorcy kwotą w złotych, stanowiącą równowartość kwoty w złotych obliczonych przy zastosowaniu kursu sprzedaży (...) opublikowanego w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) S.A.”, obowiązującego w Banku na dwa dni robocze przed terminem każdej spłaty kwoty Kredytu (...)” (§ 1 pkt 1 i 4 Aneksu nr (...)).

W 2008 r. bank finansował kredyty denominowane w (...) pożyczkami międzybankowymi oraz w niewielkim stopniu depozytami klientów. Departament Skarbu zawierał transakcje na depozytowym rynku międzybankowym zgodnie z bieżącą ceną rynkową. Departament Skarbu nie był zaangażowany w proces kredytowy. Departament Kredytowy przysyłał do Departamentu Skarbu informację mailową zawierającą walutę oraz kwotę środków, które Bank kupował od klienta po kursie kupna z Tabeli kursowej dla kredytów mieszkaniowych, a rolą Departamentu Skarbu było zamknięcie otwartej pozycji walutowej poprzez sprzedaż środków na rynku międzybankowym po bieżącym kursie sprzedaży.

W sytuacji, gdy klient decydował się na spłatę raty kredytowej w (...) z rachunku prowadzonego przez bank w PLN, bank sprzedawał klientowi środki po kursie sprzedaży z tabeli kursowej dla kredytów mieszkaniowych. Również w tym przypadku powstawała otwarta pozycja walutowa, którą bank zamykał poprzez wykonanie na rynku międzybankowym transakcji przeciwstawnej, w tym przypadku kupno środków. Informację o sumie spłat kredytowych przez klienta pozyskiwano z systemu informatycznego banku w formie raportu. Jeżeli klient decydował się na spłatę raty kredytowej w (...), wówczas taka informacja nie docierała do Departamentu Skarbu, ponieważ nie powstawało ryzyko walutowe.

Departament Skarbu nie miał dostępu do zawartych umów pomiędzy bankiem a klientami. Zgodnie z zarządzeniem prezesa banku w sprawie ustalania i stosowania tabeli kursów, kursy dla kredytów mieszkaniowych ~ kupno oraz sprzedaż wykorzystuje się odpowiednio do wypłat oraz spłat kredytów mieszkaniowych.

Zgodnie z procedurą banku - „Zasady ustalania tabeli kursów kupna i sprzedaży waluty polskiej do walut obcych” upoważniony pracownik Departamentu Skarbu w godzinach 8:30-9:30, najczęściej w okolicach godziny 9:00, sprawdzał w serwisie (...) lub B. kursy na rynku międzybankowym, wyznaczał kurs średni na rynku międzybankowym i ten kurs jako (...) trafiał do systemu banku. Po uwzględnieniu spreadu (spread to różnica pomiędzy kursem sprzedaży i kursem kupna) wyznaczane były kursy kupna oraz sprzedaży. Po akceptacji w systemie banku tabela kursowa publikowana była na stronie internetowej banku oraz wywieszana w formie papierowej w oddziałach banku. Tabela kursowa dla kredytów mieszkaniowych ustalana była raz dziennie. S. dla tabeli kursowej dla kredytów mieszkaniowych ustalany był przez Dyrektora Departamentu (...) Sprzedaży. Sposób ustalania tabel kursowych nie uległ zmianie.

Tabela kursów dla kredytów mieszkaniowych ustalana była raz dziennie. Z punktu widzenia Departamentu Skarbu było to utrudnienie, ponieważ bank ponosił ryzyko kursowe nie mogąc reagować zmianą tabeli kursowej dla kredytów mieszkaniowych na zmiany zachodzące na rynku międzybankowym.

W celu eliminacji ryzyka kursowego Departament Skarbu dążył do utrzymywania otwartej pozycji walutowej jak najbliżej zera. Ryzyko walutowe powstałe bieżącego dnia było domykane tego samego dnia.

Bank ponosił ryzyko kursowe, związane ze zmianami kursów na rynku międzybankowym.

Departament Skarbu nie przeprowadzał analiz porównawczych dotyczących kursów konkurencji lub NBP. Kursy banku były podobne, jak w innych bankach. W porównaniu do kursów średnich NBP występowała rozbieżność czasowa pomiędzy ustalaniem kursów przez bank (około 9.00) i NBP (godzina 11.00). W tym przypadku kursy banku (...) nie były ze sobą związane i zależały od poziomu rynku międzybankowego w momencie wyznaczania kursów.

W 2008 r. bank miał w swojej ofercie denominowane kredyty walutowe.

W przypadku wypłaty środków z kredytu walutowego w walucie innej niż udzielony kredyt Departament Kredytowy informował mailem Departament Skarbu o kwocie i walucie przewalutowania. Departament Skarbu był jednostką zajmującą się zarządzaniem ryzykiem walutowym - zamykaniem otwartej pozycji walutowej na rynku międzybankowym. Jeżeli wypłata środków z kredytu walutowego nastąpiłaby w walucie kredytu, taka informacja nie była przekazywana do Departamentu Skarbu, ponieważ w tym przypadku nie występowało ryzyko walutowe.

Byli klienci spłacający kredyty walutowe w (...) frankami szwajcarskimi.

Bank posiadał franki szwajcarskie. Departament Skarbu zajmował się m. in. zarządzaniem płynnością walutową banku.

Informację o przewalutowaniu Departament Skarbu otrzymywał z Departamentu Kredytowego. Departament Skarbu nie zajmował się oceną zdolności kredytowej klientów.

Procedura ustalania tabel kursowych była i jest dokumentem wewnętrznym. Procedura zawierała szczegółowe zadania i czynności techniczne podejmowane przez pracowników w celu ustalenia i ogłoszenia tabel kursowych. Dostęp do niej mieli pracownicy banku, nie była publikowana dla klientów.

Marże banku ustalał departament odpowiedzialny za sprzedaż.

W celu uzyskania danych rynkowych niezbędnych do wyliczenia kursów walut bank korzystał z systemów R. i B.. Oba serwisy informacyjne występowały w 2007 i 2008 r. w wersji zarówno płatnej, jak

i bezpłatnej. Wersja bezpłatna dostępna była na stronach internetowych wymienionych serwisów. Serwis płatny wymagał podpisania umowy i logowania się. Serwis bezpłatny był dostępny dla wszystkich. Serwis płatny wymagał opłaty abonamentowej. Serwis bezpłatny był zwykłą stroną internetową. Serwisy płatne prowadzone są w językach narodowych. W okresie 2007-2008 serwis (...) był dostępny w języku polskim i serwisy dla klientów abonamentowych wymagały podpisania umów z serwisem do korzystania z nich. Wersje bezpłatne dostępne były w Internecie bez ograniczeń.

Przy wyznaczaniu tabel kursowych w pozwanym banku korzystano z bezpośredniego kursu walutowego (...). Wyznaczenie kursu średniego (...) z kursu krzyżowego (...) i (...) ma charakter techniczny i kurs taki nie powinien różnić się od bezpośredniego kursu średniego (...).

Na wyznaczane przez bank kursy kupna i sprzedaży wpływ miały Kurs Bazowy, uzyskany z danych rynkowych prezentowanych w systemie R. lub B. oraz spread ustalany przez Dyrektora Departamentu (...) Sprzedaży.

W 2007, 2008 i 2020 r. bank ustalał „Tabelę kursów kupna i sprzedaży”, czyli tzw. tabelę standardową oraz „Tabelę kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych”, czyli tzw. tabelę hipoteczną. Od 2011 r. bank ustala również tzw. tabele promocyjne - przygotowane pod promocje stosowne przez Departament Sprzedaży w tamtym okresie.

Wszystkie tabele ustalane są wg tych samych zasad, co opisane w „Zasadach ustalania tabeli kursów kupna i sprzedaży waluty polskiej do walut obcych” i wyznaczane są na podstawie tego samego Kursu Bazowego. Różnica pomiędzy tabelą standardową banku a hipoteczną jest taka, że tabela standardowa nie ma ograniczeń co do częstotliwości publikowania i może zmieniać się w trakcie dnia wielokrotnie, zależnie od sytuacji na rynku międzybankowym. Tabela hipoteczna ustalana i publikowana jest raz dziennie.

W 2007 i 2008 r. spread w tabeli hipotecznej był szerszy niż w tabeli własnej. Od 2009 r. spread w obu tabelach jest taki sam.

Bank eliminował swoje ryzyko kursowe (rozumiane, jako tożsame z ryzykiem walutowym) poprzez wykonanie na rynku międzybankowym transakcji przeciwstawnej w porównaniu do transakcji banku z klientem, tzn. jeśli bank kupił środki w walucie od klienta, to dla banku powstawało ryzyko kursowe, czyli bank posiadał pozycję otwartą w walucie i należało ją domknąć poprzez sprzedaż środków na rynku międzybankowym. Transakcję na rynku międzybankowym wykonywał pracownik Departamentu Skarbu. Analogicznie, jeżeli bank sprzedawał klientowi środki w walucie, to Departament Skarbu kupując walutę na rynku zamykał pozycję walutową eliminując tym samym ryzyko kursowe.

Bank dążył do utrzymywania pozycji walutowej domkniętej na koniec dnia eliminując ryzyka kursowe powstałe w dniu bieżącym. Zarządzanie pozycją walutową banku należało do Departamentu Skarbu. Źródło powstania ryzyka kursowego - np. kupno środków od klienta pochodzących z kredytu walutowego, kupno gotówki przez osobę fizyczną w kasie banku, sprzedaż środków przedsiębiorstwu pod płatność etc. nie miało dla Departamentu Skarbu znaczenia. Ważny był fakt powstania ryzyka kursowego i jego eliminacja.

Na rynku międzybankowym kursy stale się zmieniają w odróżnieniu od tabeli hipotecznej banku, która ustalana była raz dziennie. Na ogół kursy na rynku międzybankowym nie wykraczają poza kursy kupna i sprzedaży w tabeli hipotecznej. Zdarza się jednak, że w pewnych okresach np. w okresie kryzysu 2008-2010 lub pojedynczych dniach np. po ogłoszeniu przez Bank (...) Szwajcarii 15 stycznia 2015 r. zaprzestania interweniowania na rynku międzybankowym w celu utrzymania kursu (...) na poziomie zbliżonym do 1,20, kurs na rynku międzybankowym wykracza poza kursy kupna bądź sprzedaży wyznaczone przez bank. To jest ryzyko kursowe, które ponosi bank. Przy tabeli standardowej ten problem nie ma miejsca, ponieważ bank może dostosować tabelę standardową do bieżącej sytuacji na rynku międzybankowym wielokrotnie w trakcie dnia.

Wszystkie rekomendacje, w tym I oraz S2 zostały wdrożone w banku.

W umowie marża oraz prowizja są niższe w porównaniu do standardowych warunków obowiązujących w tamtym okresie (standardowa marża 1,3%, prowizja 2%), a zatem podlegały negocjacom W aneksie dotyczącym przewalutowania również marża podlegała negocjacom, gdyż jest niższa, niż wynikająca z obowiązujących w tamtym okresie tabel cenowych (zgodnie z warunkami standardowymi marża wynosiła 1,5%), jak również w umowie w dodatkowych uzgodnieniach są dwa zapisy stanowiące odstępstwa od standardowych zapisów Taryfy i Opłat – jeden z nich dotyczy przewalutowania (5 przewalutowań bez opłaty, stąd brak prowizji za przewalutowanie w 2008 r.), a drugi dotyczący wcześniejszej spłaty kredytu.

Po Rekomendacji S1 z lipca 2006 r., która obowiązywała również w 2007 i 2008 r., w przypadku ubiegania się klienta o udzielenie w banku kredytu zabezpieczonego hipotecznie, pracownik banku był zobowiązany do zaoferowania klientowi w pierwszej kolejności kredytu złotówkowego, jak również poinformowania klienta o ryzyku kursowym oraz zmiennej stopy procentowej.

W przypadku kredytów walutowych, w celu uświadomienia klientowi ryzyka walutowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, pracownik banku miał obowiązek poinformowania klienta o kosztach obsługi kredytu, a w szczególności o wysokości raty kapitałowo-odsetkowej kredytu.

W przypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu waluty - informacje takie miały być przekazane klientowi w postaci symulacji kredytu. Symulacje te miały obrazować koszt obsługi kredytu, wyliczone były przy aktualnym poziomie kursu walutowego, przy aktualnej stopie procentowej oraz koszt obsługi kredytu wyliczany był przy założeniu, że kurs waluty bieżący jest powiększony o różnicę między maksymalnym a minimalnym kursem złotego do waluty kredytu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, przy aktualnym poziomie stopy procentowej. Symulacje te miały na celu pokazanie, że wzrost kursu waluty będzie przekładał się na wzrost równowartości płaconych przez klienta rat oraz salda kredytu.

W 2007 i 2008 r. dla kredytów walutowych miały zastosowanie opisane wyżej obowiązki informacyjne, wynikające z Rekomendacji S I z 2006 r. Pracownicy banku mieli obowiązek poinformować kredytobiorcę o ryzykach związanych z umową, w tym o ryzyku kursowym oraz zmiennej stopy procentowej.

Kredytobiorca zgodnie z zapisami aneksu przewalutowania mógł dokonywać spłat kredytu w walucie obcej; stanowią o tym zapisy Aneksu do umowy kredytu z 2008 r. - Załącznik do Aneksu § 6 pkt 1, z zastrzeżeniem zgody banku na spłatę kredytu w walucie (...).

W przypadku umowy z 2007 r., po przewalutowaniu jej na (...), w przypadku zawnioskowania o zmianę rachunku do spłat i wydania zgody przez bank, zawierany był z klientami aneks do umowy kredytu, na podstawie którego zmieniany był rachunek wskazany Tabelarycznej części umowy, służący do obciążania go kwotami rat kredytu na walutowy. W takim wypadku po zmianie rachunku do spłat na rachunek w (...), spłata raty następowała bezpośrednio w (...) bez przeliczeń kursowych.

Zgoda na zmianę rachunku w (...) była wymagana do lipca 2009 r., tj. do daty wejścia w życie zmienianych zapisów Rekomendacji S (Rekomendacja S2) (...). Z rekomendacji tej wynika konieczność umożliwienia kredytobiorcom spłaty kredytu bezpośrednio w walucie i z wzorców umownych, dla nowo zawieranych umów, wykreślony został zapis o zgodzie banku. Bank zastosował zapisy Rekomendacji również do klientów, którzy zawarli umowy wcześniej. Informacja o możliwości zawarcia aneksu do umowy i spłacie kredytu bezpośrednio w jego walucie, została wysłana do kredytobiorców wraz

z wyciągami do kredytu, które wówczas były wysyłane do klientów listownie co miesiąc. Powyższa informacja była również dostępna w oddziałach banku oraz została umieszczona w systemie bankowości elektronicznej.

Rachunek do spłaty rat i zadłużenia przeterminowanego był wskazany w pkt. 16 tabelarycznej części umowy (rachunek ten został zmieniony aneksem dot. przewalutowania kredytu na rachunek prowadzony w (...)). Z uwagi

na to, że rachunek kredytu umieszczony w aneksie do umowy z 2008 r. dot. przewalutowania (rachunek służący do spłaty rat i zadłużenia przeterminowanego) był rachunkiem w (...) utworzonym w systemie (...) rachunek ten przyjmował wpłaty w walucie kredytu. W związku z tym niektórzy klienci dokonywali wpłaty raty w (...) bezpośrednio na ten rachunek - w takiej sytuacji polecenie zapłaty do rachunku w złotych już nie uruchamiało się.

Zgodnie z danymi z systemu (...), przed lipcem 2009 r. (tj. datą nowelizacji Rekomendacji S), około 11% kredytobiorców spłacało kredyty bezpośrednio w (...) w grupie tej byli zarówno klienci, którzy zmienili rachunek do spłaty na walutowy, jak i tacy, którzy dokonywali płatności w (...) bezpośrednio na daną ratę na rachunek kredytu (bez dokonania zmiany w umowie rachunku z którego były pobierane raty kredytu).

Nie było w banku wymogów proceduralnych sprawdzania, czy kredyt hipoteczny, w tym udzielany w walucie obcej, jest przystosowany do potrzeb klientów.

Bank finansował kredyty denominowane w (...) przede wszystkim depozytami międzybankowymi przyjmowanymi w (...). Kredyt udzielony w (...) mógł być wypłacony w (...).

Lata 2007-2008 to są lata bumu na kredyty hipoteczne udzielane w (...) z uwagi na znaczną różnicę w stawce bazowej oprocentowania tych kredytów, co przekładało się na wysokość raty, a to z kolei wpływało na znaczne zainteresowanie kredytami w (...) klientów. W tym okresie pozwany bank również konkurował z innymi bankami udzielającymi kredytów hipotecznych w (...), w związku z tym dostosowywał swoją ofertę do wymogów rynku i udzielał większej ilości kredytów w (...) niż w PLN. Zainteresowanie klientów kredytami w PLN było w tym okresie nieznaczne - choć jak np. w lipcu 2007 r. (w dacie zawarcia umowy), czy też w październiku 2008 r. (w czasie zawierania Aneksu o przewalutowanie kredytu przez klientkę), obowiązywała promocja cenowa zarówno na kredyty udzielane w PLN, jak i w walucie obcej.

Prowizja za udzielenie kredytu pobierana przez bank dla kredytu w złotówkach i w walucie obcej w tym (...) nie różniła się i wynosiła wg standardowej oferty 2%.

Zarówno w 2007 i 2008 r. obowiązywała Rekomendacja S1 (która była stosowana w banku), z której zapisów wynikało, że aby bank mógł udzielić kredytu w walucie obcej, w tym w (...), analityk kredytowy w pierwszej kolejności musiał sprawdzić, czy klient posiada zdolność kredytową na wnioskowaną kwotę kredytu w PLN powiększoną o 20% i przy zastosowaniu stawki WIBOR, czyli właściwej dla finansowania w PLN (stawka ta była i jest wyższa od stawki dla kredytów (...); to LIBOR dla (...)). Tylko w przypadku gdy klient wykazał się w taki sposób wyliczoną zdolnością kredytową, można było udzielić kredytu w walucie obcej w tym (...). Z uwagi na powyższe w pozwanym banku łatwiej było uzyskać kredyt złotowy, niż w walucie obcej.

Bank przy przewalutowaniu badał zdolność kredytową klienta dla nowej waluty kredytu.

Procedura tworzenia tabel kursowych w dacie zawarcia umowy była wewnętrzną procedurą banku.

W pozwanym banku nie było obowiązku informowania klientów, jakie działania banku mają wpływ na wysokość kursu tworzonego przez bank.

Marża kredytowa była ustalana przez Departament Sprzedaży i zatwierdzana przez zarząd banku.

Kursy walut były ustalane w oparciu o notowania przedstawione w serwisach (...).

W pozwanym banku publikowane były dwie tabele kursowe, kursy między tymi tabelami mogły się różnić między innymi z uwagi na to, że tabela dla kredytów hipotecznych nie była zmieniana w ciągu dnia, a tabela własna mogła być zmieniana w ciągu dnia nawet kilka razy – była dostosowana do zmian kursów na rynku międzybankowym.

Marża kredytowa dla kredytów w PLN była w pozwanym banku niższa, niż dla kredytów w (...), zarówno w lipcu 2007 r., jak i w październiku 2008 r. Standardowa marża kredytu dla (...) (kwota kredytu do wartości zabezpieczenia hipotecznego) ponad 90% dla kredytu w PLN wynosiła 1,3%, a dla kredytu w (...) 1,5%.

Bank stosował Rekomendacje SI z 2006 r., jak i jej znowelizowaną wersję z 2009 r.

D. Bank w 2007 r. udzielał kredytów hipotecznych w walucie PLN, EUR, USD i (...), a w 2008 r. w PLN, EUR i (...).

Po Rekomendacji S1 z lipca 2006 r., w przypadku ubiegania się klienta o udzielenie w pozwanym banku kredytu zabezpieczonego hipotecznie, pracownik banku był zobowiązany do zaoferowania klientowi w pierwszej kolejności kredytu złotówkowego, jak również poinformowania klienta o ryzyku kursowym oraz zmiennej stopy procentowej. W celu uświadomienia klientowi ryzyka walutowego związanego zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, pracownik banku miał obowiązek poinformowania klienta o kosztach obsługi kredytu, a w szczególności o wysokości raty kapitałowo-odsetkowej kredytu w przypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu waluty. Informacje takie miały być przekazane klientowi w postaci symulacji kredytu. Symulacje te miały obrazować koszt obsługi kredytu wyliczony przy aktualnym poziomie kursu walutowego, przy aktualnej stopie procentowej oraz koszt obsługi kredytu wyliczony przy założeniu, że kurs waluty bieżący jest powiększony o różnice między maksymalnym a minimalnym kursem złotego do waluty kredytu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, przy aktualnym poziomie stopy procentowej. Symulacje te miały na celu pokazanie, że wzrost kursu waluty będzie przekładał się na wzrost równowartości płaconych przez klienta rat oraz salda kredytu. Doradca miał też obowiązek odebrania oświadczeń od klienta, które stanowiły załącznik do wniosku o kredyt, o wyborze kredytowania w (...) po zapoznaniu się z ofertą w PLN, zapoznaniu się z symulacjami oraz świadomości ryzyka kursowego. Podpisane przez klientów oświadczenia znajdują się w dokumentacji kredytowej. We wniosku kredytowym kredytobiorca wskazywał walutę, w jakiej chciał zaciągnąć kredyt. Po skompletowaniu wniosku kredytowego i niezbędnych dokumentów dokumentacja była przekazywana do analizy ryzyka kredytowego i przekazywana do analizy ryzyka kredytowego.

Aby bank mógł udzielić kredytu w walucie obcej, w tym w (...), analityk kredytowy w pierwszej kolejności musiał sprawdzić, czy klient posiada zdolność kredytową na wnioskowaną kwotę kredytu, w następnej kolejności musiał sprawdzić, czy klient posiada zdolność kredytową na wnioskowaną kwotę kredytu w PLN (stawka ta była i jest wyższa od stawki dla kredytów (...)). Tylko w przypadku, gdy klient wykazał się w taki sposób wyliczoną zdolnością kredytową, można było udzielić kredytu w walucie obcej, w tym (...).

Decyzje kredytowe wydawane były przez analityków kredytowych z Centrali banku. Po wydaniu decyzji kredytowej, ustalane były z klientem warunki cenowe kredytu, a następnie, jeśli klient decydował się na zawarcie umowy, w Centrali banku, w Departamencie Operacji przygotowywana była umowa dla klienta. Przed sporządzeniem umowy kredyt był rejestrowany w systemie banku ((...) 3000) - w systemie wprowadzona była m.in. kwota kredytu w walucie obcej, waluta kredytu, okres kredytowania, rodzaj rat, oprocentowanie itp. System nadawał też 26 cyfrowy unikalny numer rachunku kredytu, który wprowadzony był do umowy; nr tego rachunku wskazany był w pkt. 16 Tabelarycznej części umowy, rachunek ten prowadzony jest w walucie (...). Umowa była przesyłana do Oddziału banku elektronicznie, doradca miał obowiązek wydrukowania dokumentów w odpowiedniej ilości egzemplarzy oraz umówienie się z klientem na zapoznanie go z dokumentacją kredytową (w tym umową) oraz jej podpisanie. Jeśli na tym etapie ulegały zmianie jakieś warunki umowy, umowa wracała do Centrali, do akceptacji zmian i zmiany dokumentów. Następnie zmienione dokumenty przesyłane były ponownie do doradcy, do podpisu

z klientem. Umowa kredytu mogła być negocjowana - najczęściej negocjacja podlegały warunki cenowe takie, jak marża, czy prowizja, odstępstwa od tabeli opłat i prowizji, czy też kurs stosowany do wypłaty.

W umowach wynegocjowanych indywidualnie, warunki w tym odstępstwa od wzorca, jeśli na takowe bank wyraził zgodę, wpisywane były do ostatniego punktu tabelarycznej części umowy, jako „Dodatkowe uzgodnienia”.

Po zawarciu umowy z klientem, przed wypłatą kredytu, dokumenty przesyłane były z Oddziału do Centrali banku, gdzie podlegały sprawdzeniu. Przed wypłatą, kredyt był akceptowany w systemie przez osobę z odpowiednimi uprawnieniami w Centrali banku. Od tego momentu kredyt był udostępniony i gotowy do wypłaty. Kredyt wypłacany był na podstawie pisemnej dyspozycji wypłaty złożonej przez kredytobiorcę oraz po spełnieniu warunków do wypłaty, określonych umową. Kredyt w systemie prowadzony był w walucie, w jakiej został udzielony, również saldo kredytu, jak i raty były ewidencjonowane w systemie banku w walucie udzielenia.

Doradca klienta miał obowiązek przedstawienia w pierwszej kolejności oferty kredytu złotowego klientowi zainteresowanemu zaciągnięciem kredytu w banku.

Doradca klienta miał obowiązek przedstawienia klientowi harmonogramu spłaty zawierającego informację o wysokości raty do spłaty.

Doradca klienta miał obowiązek poinformowania klienta o stawce referencyjnej właściwej dla danego kredytu: w PLN WIBOR 3M; w (...) 3M.

Doradca klienta miał obowiązek, przed zawarciem umowy, poinformować klienta, że jeśli kredyt jest udzielany w walucie obcej, to zarówno zadłużenie, transze, jak i raty będą wyrażone w walucie obcej.

W celu uświadomienia klientowi ryzyka walutowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej pracownik banku miał obowiązek poinformowania klienta o kosztach obsługi kredytu, a w szczególności o wysokości raty kapitałowo-odsetkowej kredytu w przypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu waluty - informacje takie miały być przekazane klientowi w postaci symulacji kredytu. Symulacje te miały obrazować koszt obsługi kredytu wyliczony przy aktualnym poziomie kursu walutowego, przy aktualnej stopie procentowej oraz koszt obsługi kredytu wyliczony przy założeniu, że kurs waluty bieżący jest powiększony o różnicę między maksymalnym a minimalnym kursem złotego do waluty kredytu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, przy aktualnym poziomie stopy procentowej. Symulacje te miały na celu pokazanie, że wzrost kursu waluty będzie przekładał się na wzrost równowartości płaconych przez klienta rat oraz salda kredytu.

Doradca miał też obowiązek odebrania oświadczeń od klienta, które stanowiły załącznik do wniosku o kredyt, o wyborze kredytowania w (...), po zapoznaniu się z ofertą w PLN, zapoznaniu się z symulacjami oraz świadomości ryzyka kursowego.

Klient powinien zostać poinformowany, jaki kurs i z jakiej daty będzie miał zastosowanie do wypłaty kredytu, czy też do przewalutowania kredytu z PLN na walutę obcą, a jaki do spłaty, jak również, z jakiej tabeli banku będą brane te kursy. Doradca powinien też przekazać klientowi informację, gdzie ta tabela się znajduje (strona ww. banku, Oddział banku itp.).

Doradca mógł udzielić klientom odpowiedzi na bardziej szczegółowe pytania samodzielnie, jeśli jednak nie znał odpowiedzi, powinien zwrócić się do pracowników Centrali o wsparcie w odpowiedzi. W takiej sytuacji odpowiedni pracownicy Centrali banku przesyłali odpowiedź do klienta, a doradca udzielał jej klientowi.

Po poinformowaniu klienta o ryzyku walutowym doradca zobowiązany był odebrać od klienta oświadczenie na piśmie potwierdzające fakt poinformowania go o tym ryzyku. Takie pisemne oświadczenia zostały odebrane od powodów zarówno w 2007 r., jak i w 2008 r. i znajdują się one w dokumentacji kredytowej powodów.

Wydanie zdolności kredytowej zakończone wydaniem decyzji kredytowej miało miejsce po złożeniu wniosku kredytowego wraz z kompletem niezbędnych do jego oceny dokumentów i odbywało się w Centrali banku.

Zdolność kredytowa była badana inaczej dla kredytu denominowanego w walucie (...) i inaczej dla kredytu złotowego. W szczególności, aby bank mógł udzielić kredytu w walucie obcej, w tym w (...), analityk kredytowy w pierwszej kolejności musiał sprawdzić, czy klient posiada zdolność kredytową na wnioskowaną kwotę kredytu w PLN powiększoną o 20% i przy zastosowaniu stawki WIBOR, czyli właściwej dla finansowania w PLN. Tylko w przypadku, gdy klient wykazał się w taki sposób wyliczoną zdolnością kredytową, można było udzielić kredytu w walucie obcej, w tym (...). Takiego wymogu nie było dla kredytów udzielanych w PLN. Ponadto w przypadku badania zdolności dla kredytu w (...) przyjmowane były dodatkowe bufory na raty kredytów walutowych w wysokości między 30% a 50%, w zależności od długości okresu kredytowania.

Zgodnie z procedurami obowiązującymi w banku klient nie mógł uzyskać w banku kredytu denominowanego, jeśli nie miał zdolności kredytowej na zaciągnięcie kredytu złotowego we wnioskowanej kwocie powiększonej o 20% przy zastosowaniu stawki WIBOR.

Umowa kredytu, jak i warunki zawarcia aneksu, mogły być negocjowane - najczęściej negocjacja podlegały warunki cenowe, jak marża czy prowizja, odstępstwa od tabeli opłat i prowizji, czy też kurs stosowany do wypłaty, czy wcześniejszej spłaty kredytu i/lub kurs stosowany do przewalutowania kredytu z jednej waluty na drugą. Zdarzały się negocjacje kursów do wypłaty oraz wcześniejszych częściowych lub całkowitych spłat kredytów. Jeśli kurs do wypłaty był negocjowany przed zawarciem umowy i bank zgadzał się na kurs negocjowany do wypłaty, to stosowne zapisy były wprowadzane w ostatnim punkcie tabelarycznej części umowy, jako tzw. „Dodatkowe uzgodnienia”. Najczęściej ustalane było z klientem groszowe odchylenie kursu od kursu spłaty lub konkretnego kursu poniżej kursu z tabeli banku, w dniu dokonania wcześniejszej spłaty, operator przy dokonywaniu wcześniejszej spłaty stosował kurs wynegocjowany z klientem. W przypadku negocjacji kursu do przewalutowania kredytu wynegocjowany kurs był wpisywany do aneksu dotyczącego przewalutowania.

Kredyt mógł być wypłacony w (...), umowa nie zawiera zapisów uniemożliwiających wypłatę w (...), czy też zastrzeżenia zgody banku. Jednakże, wypłata kredytu była warunkowana walutą celu kredytu. W przypadku powodów kredyt został udzielony w złotych, jak i cel kredytu był wyrażony w złotych, a więc wypłata kredytu nastąpiła w PLN.

Zgodnie z umową wypłata następowała na podstawie złożonej dyspozycji wypłaty. W dyspozycji kredytobiorca wskazywał zarówno kwoty do wypłaty, datę wypłaty, jak i walutę wypłaty. Bank sprawdzał zgodność dyspozycji wypłaty z zapisami umowy i/lub przedwstępną umową sprzedaży nieruchomości

- w przypadku niezgodności, aby doszło do wypłaty musiała nastąpić albo korekta dyspozycji wypłaty przez kredytobiorcę, albo aneks (korekta) do umowy przedwstępnej. Ponieważ finansowana kredytem nieruchomość stanowiła zabezpieczenie wypłaconego kredytu, bank musiał zapewnić, że wypłacona kwota pokryje cenę zakupu nieruchomości, że środki zostaną wypłacone na rachunki wskazane w umowie z deweloperem tak, aby dana nieruchomość mogła bez przeszkód stać się zabezpieczeniem udzielonego kredytu.

Jeśli kredyt był udzielony w walucie obcej, a wypłata kredytu następowała w PLN, odbywało się to po kursie z Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych D. Bank (...) z dnia wypłaty kredytu. Z rachunku kredytu - rachunek wskazany w umowie - wypłata następowała w (...), a następnie dochodziło do przewalutowania środków

w (...) na PLN. Wyplata ta nastepowala po kursie kupna waluty z ww. tabeli. Przy wyplacie w PLN kredytu udzielonego w (...) dochodzi do transakcji zakupu waluty przez bank (klient otrzymał kredyt w (...)) a potrzebowal dokonac zapłaty za lokal w zlotówkach), stad zastosowanie mial tu kurs kupna waluty. Kredyt w PLN mógł być wyplacony w innej walucie, w tym w (...), np. w przypadku refinansowania kredytu w innym banku - w takim przypadku z kredytu byla wyplacana kwota w PLN a nastepnie przewalutowywana na (...) po kursie z tabeli banku.

Główną przyczyną popularności kredytów (...) w latach 2007 - 2008 bylo to, że przy niskim kursie również oprocentowanie tych kredytów bylo znacznie niższe niż oprocentowanie kredytów w złotych, a to ze względu na sporą różnicę pomiędzy stawką LIBOR (właściwą dla kredytów w (...)) a stawką WIBOR (stawka dla kredytów w PLN), co przekładalo się na różnicę w płaconej przez klienta raty kredytu (rata kredytu w (...) była niższa).

Opisana wyżej procedura udzielania kredytów obowiązywała w takim samym zakresie pracowników banku, jak i doradców zewnętrznych. Obie te grupy byly szkolone w zakresie procedury przez bank.

Kompletność oraz prawidłowość wypełniania dokumentów, w tym oświadczeń o ryzyku kursowym, była sprawdzana w Centrali banku przed rozpoczęciem analizy ryzyka kredytowego. W przypadku dokumentacji niekompletnej lub niewłaściwie wypełnionej, w tym braku oświadczenia dot. ryzyka walutowego, dokumentacja wracala do doradcy do uzupełnienia. Dopiero po uzupełnieniu braków dokumenty byly przekazywane na kolejny etap procesu kredytowego.

Ponadto w banku istniał system kontroli wewnętrznych oraz jednostka audytu, która miała za zadanie nadzorowanie wypełniania przez pracowników banku procedur. Ponadto bank był cyklicznie kontrolowany przez (...).

Powodowie zawarli umowę o kredyt w celu zabezpieczenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Za środki pochodzące z kredytu kupili dom, w którym obecnie zamieszkują razem z całą rodziną. Nigdy wcześniej powodowie nie zaciągali kredytu. Zależalo im na tym, aby miesięcznie raty kredytu byly jak najniższe. Pracownik banku doradzil powodom, że najniższe raty miesięcznie będą przy kredycie waloryzowanym do (...). Wniosek kredytowy i cała dokumentacja dotyczyły kredytu waloryzowanego do (...). W dniu, w którym powodowie przyszli podpisac umowę, dostali informacje, że mogą dostac kredyt zlotówkowy, który będą mogli przewalutowac na „franki” po jakimś czasie, który wskaże bank. Powiedziano im, że taka jest procedura w banku i nie ma możliwości zawarcia od razu kredytu waloryzowanego do (...). Powodowie wybrali pozwany bank, ponieważ wskazal go im doradca (...) jako bank, który będzie miał dla powodów najkorzystniejszą ofertę. Doradca finansowy nie wskazywał, o jaki rodzaj kredytu chodzi. Powodowie

nie byli w innych bankach w tej sprawie. Powodowie zawarli umowę przedwstępną na zakup nieruchomości i zależalo im, aby szybko sfinalizowac umowę. Powodowie zostali poinformowani przez pracowników banku, że przewalutowanie kredytu jest procedura standardową, która będzie dla nich korzystna. Powodowie mieli ponieść tylko koszty sporządzenia aneksu. Po roku bank wystapil z propozycją przewalutowania kredytu na (...). W pierwotnej umowie nie bylo określonego terminu przewalutowania. Powodowie sami nie występowali w międzyczasie o przewalutowanie. Powodowie zdecydowali się na przewalutowanie, żeby zmniejszyc miesięczną ratę kredytu i placic niższe odsetki. Poinformowano ich, że (...) jest stabilną walutą. Postanowienia Aneksu nr (...) do umowy kredytowej nie byly negocjowane. Powodom wydawalo się, że nie mają wpływu na to, po jakim kursie będą spłacac kredyt. Powodowie nie negocjowali daty kursu przewalutowania, ani kursu wcześniejszej spłaty. Zawierając Aneks nr (...) byli przekonani, że będą spłacac kredyt w (...), dostarczając walutę do banku. Powodowie nie składali na piśmie wniosku o zgodę na spłatę kredytu w walucie przy podpisywaniu Aneksu nr (...). Później powodowie otrzymali informacje medialną, że banki otwierają się na możliwość spłaty kredytów w walucie. Powodowie skontaktowali się ze swoim doradcą klienta w tej sprawie i po pewnym czasie podpisali Aneks nr (...) do umowy kredytu. Po jego zawarciu powodowie spłacali już kredyt w (...). Na początku kupowali walutę w kantorze, teraz kupują ją w kantorach internetowych. Powodowie śledzili kursy, które oferowal bank i zawsze kupno waluty w kantorze bylo korzystniejsze. Przed podpisaniem Aneksu nr (...) odbyło się jedno spotkanie w placówce banku z doradcą klienta, który procedowal przewalutowanie. Pracownicy banku powiedzieli powodom, że (...) to najbezpieczniejsza waluta. Podpisując Aneks

nr (...), powodowie nie mieli świadomości, że kapitał z umowy głównej może wzrosnąć. Aneks w ich przekonaniu miał mieć wpływ tylko na odsetki. Pracownik banku mówił powodom ogólnie, że są kursy kupna i sprzedaży, ale powodowie nie wiedzieli, po jakim kursie będą spłacać kredyt. Było napisane w Aneksie, że kurs będzie wynosił 2,20 zł.

Pracownik banku nie wskazywał powodom metodologii, na podstawie której bank tworzy tabele kursowe. Była użyta terminologia „spread”, ale nie wytłumaczono powodom, w jakim stopniu ich to będzie dotyczyło. Były pokazywane wykresy kursu (...) za lata poprzednie i było określone, że jest to bardzo stabilne.

Pracownicy banku nie posługiwali się terminami „denominacja”, czy „waloryzacja”. Powodowie czytali Aneks Nr (...) i załącznik nr 1 do Aneksu. Do umowy z 2007 r. powodowie mieli dołączony harmonogram spłat w złotych. Aneks był sporządzony na kwotę we frankach.

Początkowo, jak raty spadły, powodowie byli zadowoleni z przewalutowania. Jednak kiedy kurs franka szwajcarskiego zaczął rosnąć, to ich raty też zaczęły rosnąć, gdyż wzrost kursu miał wpływ na całość raty kapitałowo-odsetkowej, a nie tylko na odsetki. Powodowie zaczęli śledzić kursy (...), kiedy raty kredytu zaczęły rosnąć.

W kwietniu 2020 r. powód otworzył własną działalność gospodarczą. Na terenie nieruchomości, na zakup której został zaciągnięty sporny kredyt, powodowie nie prowadzili działalności gospodarczej. Przez krótki okres powód miał zarejestrowaną działalność gospodarczą pod adresem tej nieruchomości, na zakup której zaciągnęli kredyt; był to wyłącznie adres korespondencyjny.

Sąd Okręgowy w tak zilustrowanym stanie sprawy nie znalazł podstaw do uwzględnienia powództwa. W szczególności podkreśli, że rozstrzygnięcia wymagała kwestia, czy zakwestionowane klauzule „kursowe” zawarte w § 2 - Aneksu nr (...) do umowy kredytowej, § 2 ust. 2, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1 i 2, § 9 ust. 3 Warunków Umowy stanowiących Załącznik do Aneksu nr 1 oraz § 1 pkt 1 i 4 Aneksu nr (...) do umowy kredytowej, mają charakter niedozwolonego postanowienia umownego. W oparciu o tezę o ich abuzywności powodowie dochodzili bowiem zasądzenia od pozwanego kwoty 174.986,54 PLN z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie pobranych przez pozwanego kwot w przypadku stwierdzenia, że w umowie kredytu nr (...) z 30 lipca 2007 r., Aneksie z 13 października 2008 r. nr 1 oraz Aneksie z 19 października 2009 r. nr 2 do umowy kredytu znajdują się niedozwolone postanowienia umowne, ewentualnie zasądzenia od pozwanego kwoty 218.753,64 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty tytułem zwrotu części nienależnie pobranych przez pozwanego kwot w przypadku uznania, że powyższe Aneksy są nieważne.

W ocenie Sądu Okręgowego powodowie mieli rację, że omawiane zapisy umowy nie zawierają precyzyjnych, weryfikowalnych kryteriów obliczania wysokości rat kapitałowo - odsetkowych w walucie, do której kwota kredytu, zgodnie z umową, jest waloryzowana. Wysokość kolejnych rat określona została w walucie obcej, ale ich spłata dokonywana jest w złotych po przeliczeniu według kursu wymiany waluty ustalanego przez bank, aktualnego na dzień spłaty. Jednakże mechanizm ten sam w sobie nie był wadliwy, gdyż przepisy nie zakazują stosowania waloryzacji do waluty obcej. Nie ma też przeszkód, by z racji różnicy kursu sprzedaży i nabycia waluty w umowie przewidziany był spread stanowiący w istocie dodatkowy koszt kredytu waloryzowanego.

Wadliwość klauzuli zezwalającej bankowi na kształtowanie wysokości poszczególnych rat wedle kursu kupna lub sprzedaży waluty z tabeli kursowej banku - kontrahenta wynikała natomiast z arbitralności, która oznacza niepewność po stronie konsumentów i niemożność weryfikacji. Bank zastrzegł sobie bowiem w dacie zawarcia umowy (Aneksu nr (...)) stosowanie w wykonaniu umowy własnej tabeli, tworzonej na podstawie komponentów nieznanymi klientom, co niewątpliwie miało charakter abuzywny. Stan taki trwał aż do momentu zawarcia przez strony Aneksu Nr (...), zmieniającego umowę w taki sposób, który dawał konsumentowi możliwość wyboru – spłat przeliczanych

po kursie z tabel lub bezpośrednio w walucie indeksacji. Powodowie nie przystępując, z przyczyn sobie tylko znanych, do negocjacji w tym zakresie (których prowadzenie przewidywała umowa) – w drodze wystąpienia o stosowną zgodę banku, dobrowolnie zrezygnowali z indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, godząc się na jego treść zawierającą klauzulę abuzywną, co ostatecznie pozbawiło ją takiego charakteru. Tym samym łącząca strony umowa jest ważna.

Sąd Okręgowy zauważył, że w wyniku wyrugowania abuzywnego elementu umowy dotyczącego kształtowania kursów i zastosowania umowy z odwołaniem się do tabeli, ale na poziomie znanym stronom, czyli z daty zawarcia umowy – Aneksu nr (...) (tj. 13 października 2008 r.), po stronie powodów mogła powstać nadpłata. Wskazuje na to fakt wzrostu kursu (...) w stosunku do złotego polskiego, jaki nastąpił po zawarciu umowy stron w okresie objętym pozwem. Roszczenie nie mogło być jednak skutecznie dochodzone, częściowo wobec skutecznego podniesienia przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia, a częściowo z powodu usunięcia abuzywności na skutek zmiany umowy (...) nr (...) z 19 października 2009 r.

Podstawą orzeczenia o kosztach postępowania był w tej sytuacji art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

(uzasadnienie zaskarżonego wyroku – k. 461 – 476 verte)

Powodowie zaskarżyli opisany wyrok w całości apelacją, w której zarzucili:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

a) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c.

w zw. z art. 327¹ § 1 k.p.c. i art. 299 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w tym dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów zgromadzonych w aktach sprawy - uznanie za wiarygodne w całości zeznania świadków K. P. oraz A. P. oraz dokumentów w postaci oświadczeń o ryzyku kursowym przy jednoczesnym częściowym pominięciu zeznań powodów - i w konsekwencji błędne uznanie, iż:

i. powodowie wobec złożenia oświadczenia o świadomości ponoszenia ryzyka walutowego i kursowego zostali należycie zapoznani z warunkami, cechami umowy kredytu denominowanego w walucie obcej w sytuacji, gdy z orzecznictwa Sądu Najwyższego wyraźnie wynika, iż tego typu oświadczenia mają charakter blankietowy i nie są wystarczające, aby uznać, iż kredytobiorca w chwili zawierania umowy kredytu, został zapoznany w rzetelny sposób z jego warunkami; jednocześnie świadkowie K. P. i A. P. nie brali udziału w procedurze zawarcia przez powodów umowy oraz aneksów do niej, wobec czego ich zeznania nie mogą odnosić się do sytuacji faktycznej powodów - mogą jedynie świadczyć o istniejącej w banku procedurze, która nie musiała zostać zastosowana wobec powodów,

ii. powodowie zdawali sobie sprawę, iż zawarcie umowy jest związane z ryzykiem kursowym w sytuacji, gdy pozwany jako profesjonalista nie zadośćuczynił obowiązkom informacyjnym na nim ciążącym i nie wyjaśnił im istoty konstrukcji waloryzacji i denominacji, a nadto nie wyjaśnił kwestii związanych z ustalaniem tabel kursowych banku, a także nie wspomniał o dodatkowym zysku banku związanym ze spreadem walutowym, w szczególności, że powodowie nie zawierali z pozwanym umowy o usługi kantorowe,

(...). powodowie mogli negocjować warunki umowy, w tym m.in. mogli negocjować spłatę kredytu bezpośrednio w walucie (...) w chwili zawierania aneksu nr (...), jednakże powodowie nie wystąpili w formie pisemnej do banku zgodę na spłatę kredytu bezpośrednio w walucie (...), w związku z czym ich zeznania we wskazanym zakresie są gołosłowne,

b) art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. w zw. z § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c.

i art. 278 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów celem wykazania faktów podanych przez stronę powodową w pkt. VI petitum pozwu sprecyzowanym w piśmie z 31 stycznia 2022 r.

w sytuacji, gdy przeprowadzenie przedmiotowego dowodu było konieczne w przypadku uwzględnienia powództwa głównego, jak i ewentualnego celem wyliczenia tzw. nadpłat i wykazania roszczenia co do wysokości,

c) art. 98 k.p.c. poprzez zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kwoty po 2.708,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, podczas gdy w sprawie zastosowanie powinien znaleźć art. 102 k.p.c. statuujący zasadę odstępstwa od obciążania strony przegranej kosztami procesu,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zapisy dotyczące klauzuli waloryzacyjnej (denominacyjnej), w tym zapis § 6 ust. 1 Warunków umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr (...) podlegał indywidualnym negocjacom, w związku z czym wyłączona jest możliwość badania ich pod kątem abuzywności,

b) art. 385¹ § 1, 2 i 3 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uznanie, iż sporny aneks nr (...) do umowy kredytu i aneks nr (...) wraz z umową kredytu są ważne, a po stronie powodów nie powstało nienależne świadczenie, podczas gdy w powyższym aneksie nr (...) do umowy kredytu badanego według stanu z chwili ich zawarcia zawarte są abuzywne postanowienia (§ 6 ust. 1 Warunków umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr (...), a następnie aneksem nr (...); § 8 ust. 1 i 2 Warunków umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr (...); § 2 ust. 2 zd. 4 i 5 Warunków umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr (...); § 9 ust. 3 zd. 2-3 Warunków umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr (...)), skutkujące bezskutecznością poszczególnych klauzul, ewentualnie nieważnością całego aneksu nr (...),

c) art. 385¹ § 1, 2 i 3 k.c. w zw. z art. 385² k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż zawarcie aneksu nr (...) do umowy kredytu usunęło ewentualną abuzywność zapisów dotyczących klauzuli waloryzacyjnej (denominacyjnej), w tym zapis § 6 ust. 1 Warunków umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr (...),

d) art. 58 § 1, 2, 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ustawy Prawo bankowe poprzez niezastosowanie i w konsekwencji nie przyjęcie, iż przedmiotowa umowa kredytu w brzmieniu nadanym aneksem nr (...) jest nieważna ex tunc z uwagi na niedookreślenie wzajemnych świadczeń stron umowy kredytu waloryzowanego, a nadto, iż przerzucanie ryzyka walutowego na kredytobiorcę nie jest sprzeczne z naturą stosunku prawnego i z zasadami współżycia społecznego w sytuacji, gdy w umowie kredytu w brzmieniu nadanym aneksem nr (...) nie określono świadczenia kredytodawcy oraz zobowiązania kredytobiorcy co do wysokości spłaty rat kredytu, a ponadto wprowadzenie waloryzacji zobowiązania kredytobiorcy kursem kupna niedoregulowane, nieweryfikowalne i przez to skutkujące wynaturzeniem stosunku prawnego, naruszeniem zasady ekwiwalentności świadczeń obu stron oraz dotknięte nieważnością,

e) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawa bankowego oraz niektórych innych ustaw poprzez przyjęcie sanującego skutku ww. ustawy dla wad przedmiotowej umowy zawierającej klauzulę waloryzacyjną (denominacyjną) dotknięte dowolnością pozwanego banku,

f) art. 358¹ § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż waloryzacja z przedmiotowej umowy jest zgodna z waloryzacją kodeksową w sytuacji, gdy waloryzacja umowna służyła jedynie zabezpieczeniu interesów pozwanego i zapewnieniu mu dodatkowego zysku, przez co doprowadziła do sytuacji, gdzie bank nie ponosi żadnego ryzyka kursowego, a powodowie ponoszą nieograniczone ryzyko kursowe,

g) art. 353¹ k.c. w zw. z art. 358¹ k.c. i przyjęcie możliwości stosowania dwóch różnych mierników wartości do waloryzacji zobowiązania pieniężnego, przyjęcie, że postanowienia umowy dające pozwanemu możliwość dowolnego wyznaczania mierników wartości do waloryzacji nie naruszały rażąco interesów powodów i nie naruszały swobody kontraktowej,

h) art. 118 k.c. w zw. z art. 120 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż roszczenie powodów w zakresie nadpłat dochodzonych za okres przed dniem 3 stycznia 2010 r. (tj. ponad 10 lat przed datą wniesienia pozwu) są przedawnione,

i) art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, iż powodom nie przysługuje zwrot nienależnego świadczenia, podczas gdy wskutek stwierdzenia, iż w aneksie nr (...) do umowy kredytu znajdują się klauzule niedozwolone, pozwany obowiązany jest do zwrotu nienależnie pobranych przez niego świadczeń.

W apelacji powołano się na potrzebę przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego.

W konkluzji skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku zgodnie z treścią oddalonego powództwa oraz zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie zaś o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a w przypadku nieuwzględnienia apelacji – o nieobciążanie ich kosztami w postępowaniu przed Sądem II instancji.

(apelacja – k. 480 – 491)

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz zwrot kosztów, które poniósł na tym etapie sporu.

(odpowiedź na apelację – k. 501 – 513)

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ostatecznie podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., choć Sąd Apelacyjny podziela większość zarzutów apelacji powodów, tyle, że nie mogły one odnieść zamierzonego skutku.

Zaznaczyć przy tym należy, że Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie III CZP 49/07 (OSNC 2008/6/55), że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąże go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. W związku z tym dla postępowania apelacyjnego znaczenie wiążące mają tylko takie uchybienia prawu procesowemu, które zostały przedstawione w apelacji i nie są wyłączone spod kontroli sądu odwoławczego na podstawie przepisu szczególnego.

I. W zakresie ustaleń faktycznych Sądu a quo, to rzeczywiście są one poczynione z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c., przywołanym w apelacji.

1. W orzecnictwie powszechnie przyjmuje się, iż ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy, jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 1980 r., II URN 175/79, OSNC 1980, Nr 10, poz. 200; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000, Nr 17, poz. 655; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2000 r., III CKN 1049/99, LEX nr 51627; uzasadnienie wyroków Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2000 r., IV CKN 1097/00, LEX nr 52624; z dnia 29 września 2000 r., V CKN 94/00, LEX nr 52589; z dnia 15 listopada 2000 r., IV CKN 1383/00, LEX nr 52544; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2001 r., II UKN 423/00, OSNP 2003, Nr 5, poz. 137; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2002 r., IV CKN 859/00, LEX nr 53923; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2002 r., IV CKN 1050/00, LEX nr 55499; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, LEX nr 56906; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r., IV CKN 1316/00, LEX nr 80273). Skuteczne przedstawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233

k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania, lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99, publ. OSNAPiUS 2000, Nr 19, poz. 732; z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/2000, publ. OSNC 2000, Nr 10, poz. 189; z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, publ. Lex nr 53136; z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, publ. Lex nr 56096).

Ponadto zarzut naruszenia tego przepisu musi odnosić się do skonkretyzowanych faktów, a nie ocen jurydycznych sądu pierwszej instancji. Trzeba wskazać, jakie ustalenia powinny być poczynione i na podstawie jakiego konkretnego, pominiętego przez sąd materiału dowodowego, ewentualnie, jakie ustalenia faktyczne powinny być pominięte i także na podstawie jakich dowodów tak należy uczynić.

2. Trafnie zarzucono ustalenie przez Sąd pierwszej instancji, że powodowie wobec złożenia oświadczenia o świadomości ponoszenia ryzyka walutowego i kursowego zostali należycie zapoznani z warunkami i cechami umowy kredytu denominowanego w walucie obcej; że powodowie zdawali sobie sprawę, iż zawarcie umowy jest związane z ryzykiem kursowym w sytuacji, gdy pozwany jako profesjonalista nie zadośćuczynił obowiązkom informacyjnym na nim ciążącym i nie wyjaśnił im istoty konstrukcji waloryzacji i denominacji, a nadto nie wyjaśnił kwestii związanych z ustalaniem tabel kursowych banku, a także nie wspomniał o dodatkowym zysku banku związanym ze spreadem walutowym, w szczególności, że powodowie nie zawierali z pozwanym umowy o usługi kantorowe; oraz to, iż powodowie mogli negocjować warunki umowy, w tym m.in. mogli negocjować spłatę kredytu bezpośrednio w walucie (...) w chwili zawierania aneksu nr (...).

Sąd a quo poczynił te ustalenia wbrew logice i doświadczeniu życiowemu.

Po pierwsze, świadkowie K. P. i A. P. nie brali udziału w procedurze zawarcia przez powodów umowy oraz aneksów do niej, wobec czego ich zeznania nie mogą odnosić się do sytuacji faktycznej powodów, mogą jedynie świadczyć o istniejącej w banku procedurze, która nie musiała zostać zastosowana wobec powodów.

Po drugie, zasadnicze okoliczności faktyczne sprawy w istocie wynikają z treści samej umowy, dokumentów zgromadzonych w związku z przygotowaniem umów, korespondencji stron oraz przesłuchania powodów na okoliczności ustaleń w zakresie indywidualnego negocjowania kontraktu i należytego poinformowania konsumenta o skutkach zawarcia spornych umów. Niesporne jest przy tym, że powodowie dobrowolnie złożyli wniosek i podpisali umowę, oraz że sami zdecydowali się na kredyt waloryzowany kursem (...), co sprowadzało się do zawarcia aneksu nr (...) do umowy. Wszystko to jednak nie może być utożsamiane z faktem indywidualnego negocjowania warunków umowy kredytu hipotecznego. Na tę okoliczność pozwany bank nie przedstawił żadnych dowodów, mimo obciążania właśnie jego obowiązkiem ewentualnego udowodnienia tej kwestii.

Podobnie należy odnieść się do kwestii zrozumienia i akceptacji przez kredytobiorcę zasad przeliczania należności według kursów publikowanych w tabelach kursowych. Okoliczność zrozumienia tych elementów umowy znów nie była sporna, ale nie można jej utożsamiać z należyтым poinformowaniem powodów, jako konsumentów przez pozwany bank. Dla wyznaczenia miernika należytej staranności po stronie pozwanego w tym zakresie zasadnicze znaczenie odgrywa moment zawarcia danej umowy, z uwzględnieniem ogółu okoliczności, które mogły być znane przedsiębiorcy w owym momencie i mogły mieć wpływ na późniejsze jej wykonanie. Powodowie nie prowadzili żadnych negocjacji poprzedzających zawarcie przygotowanej tylko dla nich indywidualnie umowy kredytu z bankiem. Złożyli jedynie wniosek kredytowy i nie zostali dostatecznie uprzedzona o tym, że mimo wieloletniej, starannej i terminowej spłaty rat kredytu, ich zaległości będą jedynie rosnąć.

Powodowie nie zostali należycie poinformowani o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, oraz o potencjalnych konsekwencjach ekonomicznych dla jego zobowiązań. Prawdą jest, że powodowie zawierając umowę oświadczyli, że są świadomi ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko, ale in casu, była to czysta formalność. Powodowie

nie zostali należycie poinformowani o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, oraz o potencjalnych konsekwencjach ekonomicznych dla ich zobowiązań.

Po trzecie, nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w tej sprawie, w jaki sposób strona pozwana ustalała faktycznie kurs (...) w swoich tabelach bankowych. Abuzywność postanowień waloryzacyjnych nie wynika z praktyki wykonywania umowy, a sprowadza się do teoretycznej możliwości zawartej w treści samej umowy z chwili jej zawierania. Ponadto w ogóle nie zostało wykazane przez pozwany bank to, w jaki sposób powodowie mogli wpływać na ustalanie kursu (...) przez pozwanego.

Reasumując, niesporne jest, że powodowie ostatecznie sami, dobrowolnie złożyli i podpisali wniosek o przewalutowanie kredytu. Jednak te okoliczności nie mogą być utożsamiane z faktem indywidualnego negocjowania warunków aneksu nr (...) do umowy kredytu hipotecznego. Podobnie należy odnieść się do faktu zrozumienia i akceptacji przez kredytobiorców zasad przeliczania należności według kursów publikowanych w tabelach kursowych. Okoliczność zrozumienia tych elementów aneksu nr (...) do umowy przez powodów znów nie była sporna, ale nie można jej utożsamiać z należywym poinformowaniem powodów, jako konsumentów przez pozwanego bank.

3. Skarżący postawił także zarzut naruszenia prawa procesowego w postaci art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 278 k.p.c. poprzez bezpodstawne pominięcie dowodu z opinii biegłego, o którego przeprowadzenie wnosił pozwany, a nadto zgłosił w apelacji wniosek w trybie art. 380 k.p.c. Sąd ad quem nie skorzystał z możliwości zastosowania art. 380 k.p.c., co nie wymagało wprost pominięcia wniosku dowodowego na płaszczyźnie art. 235² k.p.c. Wynikało to z następujących przyczyn.

Dopuszczenie takiego dowodu było zbędne, w szczególności na okoliczności wskazane przez apelującego. Unieważniając, o czym będzie mowa dalej, jedynie aneks nr (...) do umowy, Sąd drugiej instancji nie mógł uznać, że po stronie powodów doszło do jakiegokolwiek nadpłaty, a na takiej podstawie faktycznej zostało zbudowane całe roszczenie główne oraz roszczenie ewentualne. Powodowie na mocy umowy kredytu złotówkowego z dnia 30 lipca 2007 r. otrzymali 480.000 zł kredytu, odpowiednio oprocentowanego, na okres spłaty do 5 października 2037r. Tymczasem do dnia 4 października 2019 r. spłacili jedynie kwotę 325.516,10 zł.

Dalej, nie jest rzeczą sądu żadnej instancji ustalanie harmonogramu spłat rat powodów według treści umowy z dnia 30 lipca 2007 r., wysokości rat i ustalania salda zadłużenia powodów na dzień zamknięcia rozprawy przed tutejszym Sądem. Takiego roszczenia strona powodowa nigdy nie sformułowała, ale gdyby nawet, to podlegałoby ono oddaleniu wobec braku interesu prawnego powodów w rozumieniu art. 189 k.p.c. Te okoliczności dotyczą jedynie interesu faktycznego powodów, co jest już wystarczającą przesłanką do oddalenia powództwa, gdyby takie było w ogóle sformułowane.

Ponadto, co zupełnie zeszło z pola widzenia skarżącego, wyliczenia te nie wymagają wiadomości specjalnych, a jedynie dokonania rutynowych wyliczeń matematycznych, co jest w stanie zrobić pozwany bank po uprawomocnieniu się wyroku w tej sprawie.

I na koniec, wskazanie w skardze apelacyjnej potrzeby przeprowadzania dowodu z opinii biegłego na okoliczność na ile zmniejszyłoby się zadłużenie powodów gdyby cała umowa okazała się nieważna, jest nieporozumieniem w świetle utrwalonej judykatury. Albowiem skutkiem uznania spornej umowy za nieważną jest obowiązek zwrotu przez obie strony tego, co sobie wzajemnie świadczyły wobec odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia (art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.). Wtedy roszczenie powodów o zapłatę, jako od początku oparte o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, sprowadzałoby się do żądania tego, co powodowie zapłacili. Zazwyczaj poza sporem jest to, jaka kwota kredytu została udzielona powodom i jakie kwoty zostały przez nich zapłacone pozwanemu bankowi. W wypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytowej frankowej lub innej walutowej roszczenia obu stron – kredytobiorcy (pokrzywdzonego konsumenta) oraz banku należy traktować oddzielnie, co oznacza, że kredytobiorca ma prawo domagać się od banku zwrotu spełnionych świadczeń, nawet jeśli nie spłacił kredytu. Nie jest bowiem istotne, ile kapitału kredytobiorca pożyczył od banku, ale ile mu oddał. Wzajemne świadczenia obu stron – kredytobiorcy oraz

banku nie są automatycznie potrącane. Zatem bank może przedstawić swoje własne roszczenia, aby móc dochodzić zwrotu pożyczonego pokrzywdzonemu konsumentowi kapitału. W związku z tym pozwany bank, chcąc doprowadzić do wzajemnych rozliczeń z konsumentem, powinien wytoczyć powództwo wzajemne, ponieść zarzut potrącenia lub ewentualnie zarzut zatrzymania. Z tej przyczyny podstawą uwzględnienia powództwa wobec banku nie powinny być jakiegokolwiek wyliczenia dokonywane na podstawie opinii biegłego poprzez przeliczanie kursu (...) na walutę polską, ale fakt, że powodowie dokonali spłaty dochodzonej kwoty, uzyskanej tytułem kredytu.

II. Zastosowanie prawa materialnego.

Przechodząc do kwestii materialnoprawnych trzeba odróżnić dwa zagadnienia: związane z umową kredytu złotówkowego oraz oddzielnie związane z aneksami do tejże umowy.

1. Strony zawarły w dniu 30 lipca 2007 r. umowę o kredyt bankowy złotówkowy. Umowa o kredyt bankowy jest umową nazwaną uregulowaną poza Kodeksem cywilnym (art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe), która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy, na czas oznaczony w umowie, określoną kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, w umownym terminie spłaty oraz do zapłaty prowizji od przyznanego kredytu. Jest to więc umowa kauzalna, dwustronnie zobowiązująca i wzajemna. Strony w dniu 30 lipca 2007 r. ustaliły wszystkie istotne elementy umowy kredytu przewidziane w tym przepisie, a umowa została wykonana w pierwszej kolejności przez bank poprzez zrealizowanie dyspozycji przekazania środków zgodnie z celem kredytowania, a następnie była realizowana przez powodów poprzez spłatę rat kredytów. Żadna ze stron nie zakwestionowała ważności tej umowy. Powodowie nie wskazywali również na abuzywność jakichkolwiek klauzul tej umowy.

2. Również nie jest bezwzględnie nieważny aneks nr (...) do przedmiotowej umowy. Nadanie pierwotnej umowie treści tymi aneksami doprowadziło do powstania umowy kredytu złotówkowego indeksowanego kursem (...), zgodną z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego. Jej cechą charakterystyczną jest udostępnienie kredytobiorcy określonej sumy kredytu w złotych, przy czym jej wysokość jest indeksowana według kursu danej waluty obcej w dniu uruchomienia kredytu (tzw. indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Indeksacja taka następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca jest zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat, rata taka jest przeliczana zgodnie z umową z waluty rodzimej – w której została zapłacona przez kredytobiorcę – na walutę indeksacji stosownie do kursu tej waluty. Tak ujęta umowa kredytu indeksowanego mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 pr. bank.). Nie ma przy tym podstaw do twierdzenia, że w obrocie prawnym doszło do wykształcenia się jakiegoś odrębnego, oryginalnego typu umowy bankowej, powiązanej w sposób szczególny z kursem złotego do walut obcych w chwili wydania i zwrotu sumy kredytowej i tym samym – zakładającej szczególnie sposób określania wysokości zadłużenia kredytobiorcy w stosunku kredytowym. Brak jest również podstaw do przyjęcia, jakoby umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej sprzeciwiała się właściwości (naturze) kredytu w rozumieniu art. 69 ust. 1 pr. bank. W zakresie takiej umowy kredytu także dochodzi do wydania (udostępnienia, wypłaty) sumy kredytu kredytobiorcy i zwrotu wykorzystanej sumy kredytu z reguły w ratach kredytowych w dłuższym odcinku czasowym. Dla kredytobiorcy istotne znaczenie ma zazwyczaj wysokość rat spłacanych w poszczególnych okresach ich spłat. Kredytobiorca zwraca kredytodawcy wykorzystaną sumę kredytu, przy czym w związku z kursem waluty obcej suma ta może być wyższa odpowiednio do relacji do waluty obcej. Suma wykorzystana w dniu wykonywania umowy kredytu hipotecznego może mieć bowiem inną wartość rynkową w wyniku indeksacji walutowej. Innymi słowy, kredytobiorca może być zobowiązany do zwrotu bankowi sumy pierwotnie wykorzystanego kredytu (w chwili wykonania umowy przez bank), ale taka wykorzystana suma (w całości lub części) może mieć inną (wyższą) wartość rynkową w okresie spłaty kredytu. Taka ocena znajduje potwierdzenie w ustalonej judykaturze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., sygn. I CSK 1049/14) i nie można było uznać umowy za nieważną z uwagi na nieokreślenie świadczenia. Umowa wskazywała kwotę kredytu oraz zasady i sposób jej indeksacji.

Mechanizm indeksacji polega zasadniczo na przeliczeniu w dniu uruchomienia kredytu kwoty kredytu wyrażonej w złotych polskich na (...), zgodnie z kursem jej kupna ustalonym według tabeli kursów obowiązującej w danym banku, a następnie przeliczaniu każdej raty kapitałowo – odsetkowej w dniu zapłaty z (...) na walutę polską, według obowiązującego w banku kursu sprzedaży. Kredytobiorca otrzymuje kwotę kredytu w złotych polskich i w tej walucie spłaca raty, po przeliczeniu na (...) według wskazanego mechanizmu (zob. np. wyrok SN z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; postanowienie SN z 29 lipca 2021 r., I (...) 146/21). Dopuszczalność zawierania umów o takiej konstrukcji nie nasuwa wątpliwości zarówno w świetle zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.), jak również regulacji wprowadzonych tzw. ustawą antyspreadową, a więc ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), która jedyni potwierdziła dopuszczalność zawierania umów o kredyt indeksowany.

A zatem strony ustaliły wszystkie istotne elementy umowy kredytu przewidziane w tym przepisie. W tej sytuacji nie mamy zatem do czynienia z nieważnością bezwzględną umowy z uwagi na zamieszczenie w niej postanowień dotyczących przeliczenia waluty kredytu i to zarówno z powodu sprzeczności z przepisami prawa (art. 58 § 1 k.c.), jak i z powodu sprzeczności z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), co znajduje oparcie w ugruntowanym orzecznictwie (zob. wyrok SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16, L.; wyrok SA we Wrocławiu z 19.07.2017 r., I ACa 780/17, L.; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 07.09.2018 r., I ACa 666/18, L.).

Z tych przyczyn oczywiście bezzasadny są zarzuty apelacji opisane w pkt. 2d i 2e.

3. W istocie, co wynika z zarzutów pozwu, strona powodowa zakwestionowała jedynie klauzule indeksacyjne zawarte w aneksach nr (...), odnoszące się zarówno do przeliczenia kwoty kredytu złotówkowego na ilość (...) w chwili zawierania aneksu nr (...), jak i przeliczania kwoty każdej raty w (...) na raty płatne w złotych, co odbywało się według tabel kursowych banku. Treść aneksu nr (...) niczego w tym zakresie nie zmieniła.

Zdaniem Sądu ad quem zakwestionowane przez powodów postanowienie wyczerpują dyspozycję art. 385¹ §1 k.c. Mają one charakter nieprecyzyjny, niejasny oraz przewidują uprawnienia do kształtowania treści stosunku tylko dla jednej, mocniejszej strony. W tych klauzulach brak jest oparcia zasad ustalania kursów na obiektywnych i przejrzystych kryteriach. Stosowanie mechanizmu przeliczania najpierw kwoty wypłaconych środków według kursu kupna walut, a następnie przeliczanie wysokości zobowiązania według kursu sprzedaży walut, przyznawało stronie pozwanej uprawnienie do ewentualnego uzyskania dodatkowego wynagrodzenia, którego oszacowanie dla konsumenta nie było możliwe. Na konsumenta, poza ryzykiem kursowym, na które godził się, zawierając umowę kredytu waloryzowanego do waluty obcej, zostało przerzucone ryzyko dowolnego kształtowania kursów wymiany przez kredytodawcę. Tym samym strona pozwana – będąca profesjonalistą i silniejszą stroną stosunku prawnego, kształtując treść umowy, wykorzystwała swoją uprzywilejowaną pozycję. Od momentu zawarcia przedmiotowej umowy nie było obiektywnego mechanizmu, który pozwoliłby ustalić świadczenie kredytobiorców – powodów w sposób niezależny od decyzji banku. Określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron. Uwzględniając wskazania wypływające z orzecznictwa Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyroki z 30.04.2014 r., C-26/13 i z 20.09.2017 r., C-186/16), trzeba przyjąć, że uznanie postanowień tego rodzaju za jednoznaczne wymaga, aby umowa określała w sposób zrozumiały dla konsumenta zasady ustalania przez bank kursów walutowych. Bez znaczenia dla oceny spornej klauzuli pozostaje to w jaki sposób pozwany bank korzystał z przysługujących mu uprawnień do kształtowania kursów, w tym czy były one ustalane na poziomie rynkowym. Chodzi o samą zasadę, a nie jej praktyczną realizację.

Postanowienia umowne analogiczne do ocenianych w tej sprawie były już wielokrotnie przedmiotem badania Sądu Najwyższego (wyroki z dnia: 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; 2 czerwca 2021 r., I (...) 55/21; 21 lipca 2021 r., (...) 49/21, 28 lipca 2022 r., I CSK 2536/22 oraz 28 października 2022 r., (...) 894/22). Wyjaśniono, że postanowienia umowy (regulaminy),

określające zarówno zasady przeliczania udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych.

Tym samym zasadne są zarzuty apelacji naruszenia art. 385¹ § 1 k.c., art. 385² k.c. oraz art. 58 § 1 k.c. w zw. z postanowieniami dotyczącymi waloryzacji kredytu złotówkowego indeksowanego kursem (...).

4. Zakwestionowane przez powodów postanowienia umowne dotyczą świadczeń głównych, ale w najnowszym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2022 r., (...) 975/22 i (...) 459/22, potwierdzono, że mimo tego nie można podzielić poglądu, że takie klauzule nie podlegają badaniu pod kątem ich abuzywności. Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają bowiem takiej kontroli jedynie pod warunkiem, że zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). Takie rozwiązanie, wywodzące się z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, opiera się na założeniu, zgodnie z którym postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, gdyż do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. W związku z tym, zasada ochrony konsumenta musi ustąpić ogólnej zasadzie autonomii woli obowiązującej w prawie cywilnym. Wyłączenie spod kontroli nie może jednak obejmować postanowień nietransparentnych, gdyż w ich przypadku konsument nie ma możliwości łatwej oceny rozmiarów swojego świadczenia i jego relacji do rozmiarów świadczenia drugiej strony.

Stanowisko takie znalazło potwierdzenie również w wyroku z 20 maja 2022 r., II CSK 403/22 (niepubl) oraz 21 czerwca 2021 r., I (...) 55/21 (niepubl).

5. Konsekwencją powyższej oceny jest wyeliminowanie klauzul abuzywnych z aneksu nr (...) łączącego strony ex lege, połączone z przewidzianą w art. 358¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie, chyba że następczo konsumenci udzielili świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób przywrócili skuteczność z mocą wsteczną (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC, nr 9, poz. 56). Inaczej rzecz ujmując, należy ocenić, czy po wyeliminowaniu klauzul indeksacyjnych z aneksów do przedmiotowej umowy, mogą one dalej funkcjonować w obrocie.

W tym zakresie konieczne jest odwołanie się do stanowiska zaprezentowanego w treści wyroku (...) z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 (K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), prowadzącej działalność w Polsce w formie oddziału pod nazwą (...) Bank (...) Oddział w Polsce, dawniej (...) Bank (...) SA), oraz w wyroku (...) z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17 (D.), które mają fundamentalne znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Przy czym wnioski wypływające z wyroku w sprawie małż. D. mają bezpośrednie zastosowanie w przedmiotowym stanie faktycznym, gdyż postępowanie przed (...) także dotyczyło kredytu udzielonego w złotówce, waloryzowanego kursem waluty obcej, który to kurs był wyznaczany dowolnie przez kredytodawcę, a więc stan faktyczny był w swej istocie tożsamy.

Trybunał wydał orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczącym wykładni art. 1 ust. 2, art. 4, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) w przedmiocie utrzymywanego nieuczciwego charakteru warunków umowy dotyczących mechanizmu indeksacji stosowanego w umowie kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej. Dla udzielenia odpowiedzi na postawione pytania przywołał treść obowiązującej dyrektywy.

Motyw trzynasty dyrektywy 93/13 stanowi: „Zakłada się, iż obowiązujące w państwach członkowskich przepisy ustawowe i wykonawcze, które bezpośrednio lub pośrednio ustalają warunki umów konsumenckich, nie zawierają nieuczciwych warunków; w związku z tym nie wydaje się konieczne rozpatrywanie warunków umowy, które są zgodne z obowiązującymi przepisami ustawowymi lub wykonawczymi oraz zgodne z zasadami lub postanowieniami konwencji międzynarodowych, których stronami są państwa członkowskie lub Wspólnota; użyte w art. 1 ust. 2 sformułowanie »obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze« obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień.”

Artykuł 1 ust. 2 owej dyrektywy przewiduje: „Warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy.” Artykuł 4 wspomnianej dyrektywy stanowi: „1. Nie naruszając przepisów art. 7, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. 2. Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem.” Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13: „Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.” Artykuł 7 ust. 1 tej dyrektywy brzmi następująco: „Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu [dalszemu] stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami.”

Ostatecznie (...) ocenił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Dalej, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta wynikające z unieważnienia umowy w całości, takie jak te, o których mowa w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., K. i K. R. (C-26/13, EU: C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony, do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie. Ponadto art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku, gdy strony umowy wyrażą na to zgodę.

I na koniec, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie utrzymywaniu w umowie nieuczciwych warunków, jeżeli ich usunięcie prowadziłyby do unieważnienia tej umowy, a sąd stoi na stanowisku, że takie unieważnienie wywołałoby niekorzystne skutki dla konsumenta, gdyby ten nie wyraził zgody na takie utrzymanie w mocy.

Reasumując, Trybunał Sprawiedliwości UE potwierdził dotychczasową linię orzeczniczą, że uzupełnienie umowy o postanowienia wywodzone z ogólnych reguł prawa cywilnego, jest niedopuszczalne. Luka powstała w umowie wskutek eliminacji nieuczciwych postanowień umownych, może być uzupełniona jedynie, tylko i wyłącznie, gdy zostaną kumulatywnie spełnione wszystkie warunki:

- a. brak uzupełnienia umowy prowadziłyby do upadku całej umowy;
- b. upadek umowy byłby niekorzystny dla konsumenta, co czyniłoby mechanizm ochronny przewidziany dyrektywą iluzoryczny;
- c. istnieją przepisy dyspozytywne, które określają, jaki sposób ustawodawca uznał za modelowe ukształtowanie praw i obowiązków stron danego typu stosunku prawnego, a uregulowanie takie korzysta z domniemania uczciwości.

Powyższej oceny nie zmienia stanowisko zajęte przez (...) w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C-19/20. Orzeczenie to, w zakresie odnoszącym się do kwestii uznania umowy za nieważną, jedynie po raz kolejny podkreśla potrzebę takiego stosowania prawa krajowego, aby w maksymalny sposób ochronić konsumenta, jednocześnie bez stosowania automatyzmu w unieważnianiu umów kredytowych indeksowanych kursem franka szwajcarskiego. (...) w tym orzeczeniu jasno wskazał, iż w wypadku umowy kredytu indeksowanego do (...) nie jest możliwe usunięcie nieuczciwej marży banku i pozostawienie kredytu przeliczanego w oparciu o uczciwy kurs średni NBP (pkt 71. wyroku z dnia 29 kwietnia 2021, C-19/20).

Kontynuacją tego zapatrywania był także wyrok (...) z 10 czerwca 2021 r., C-198/20, w którym dodatkowo wskazano, że ochrona przysługuje każdemu konsumentowi, a nie tylko takiemu, którego można uznać za właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego.

Tożsame stanowisko (...) zajął również w najnowszym wyroku z dnia 8 września 2022 r. w sprawach połączonych C-80/21, C-81/21 i C82/21. Trybunał wskazał, że sąd krajowy nie może usunąć samej konieczności uzyskania zgody banku i umożliwić kredytobiorcy wypłaty lub spłaty kredytu z pominięciem tabel kursowych banku. Po pierwsze, powodowałyby to brak jakiegokolwiek sankcji dla przedsiębiorcy i brak realizacji zniechęcającego celu Dyrektywy 93/13 (art 7). Po drugie, byłaby to znaczna ingerencja w treść warunku, a tej jego części nie można badać w sposób odrębny od pozostałych postanowień umownych.

Trybunał zaznaczał także, że usunięcie może mieć miejsce jedynie w sytuacji, gdyby część takiego warunku stanowiła odrębne od innych postanowień umownych, co nie ma miejsc w tej sprawie. (...) podobnie jak we wcześniejszych sprawach (np. w „polskiej sprawie” C-260/18) stwierdził, że **nie można w miejsce nieuczciwego postanowienia umownego wprowadzać przepisów dyspozytywnych prawa krajowego o charakterze ogólnym**, w tym możliwości uznania, że jeśli każde świadczenie wyrażone w walucie obcej może być spłacane po kursie średnim NBP, można w miejsce nieuczciwego postanowienia umownego wprowadzić ten właśnie kurs i pozostawić umowę kredytu w mocy. (...) uznał, że takiej możliwości nie ma. Jeżeli ustawodawca wprowadzając ten przepis nie myślał konkretnie o kredytach waloryzowanych kursem waluty obcej, to nie można go stosować do zastępowania luk wywołanych usunięciem nieuczciwego postanowienia. Co się zaś tyczy możliwości zastąpienia nieważnego warunku umownego wykładnią sądową, to należy ją kategorycznie wykluczyć. Dokonanie takiej wykładni sprowadzałoby się w rezultacie do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, ponieważ prowadziłoby do zmiany jej rozumienia przez wprowadzenie odesłania do „wartości rynkowej” waluty obcej. Jednak postanowienie uznane przez sąd za abuzywne nie powinno na podstawie art. 6 ust.1 dyrektywy 93/13 być stosowane, a jego treść zmieniona (jest to stanowisko identyczne z wyrażonym przez (...) w wyroku z 18 listopada 2021 r., C-212/20).

Trybunał również opowiedział się za szeroką ochroną konsumentką i stwierdził, że dopiero wiedza kredytobiorcy o nieuczciwości powoduje rozpoczęcie biegu przedawnienia. Nie ma więc przy pozywaniu banków znaczenia, czy umowa została zawarta 5 czy 15 lat temu, a jedynie, kiedy klient dowiedział się o tym, że może bank pozwać, bo ten zaproponował mu do podpisu prawnie wadliwą umowę.

R., aneksy nr (...) do umowy z dnia 30 lipca 2007 r. należy uznać za nieważne w całości. Przy czym stwierdzenie sankcji nieważności mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 17 marca 2022 r., (...) 474/22 i 19 maja 2022 r., (...) 797/22). W świetle orzecznictwa (...) w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (wyroki (...) z dnia: 14 marca 2019 r., C-118/17, pkt. 52; 5 czerwca 2019 r., C-38/17, HS, pkt. 43). Warunek umieszczony w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem jest wyłączony z zakresu stosowania tej dyrektywy wyłącznie wtedy, gdy warunek ten odzwierciedla treść bezwzględnie obowiązującego przepisu ustawowego lub wykonawczego w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (wyrok (...) z dnia 10 września 2014 r., C-34/13, pkt. 80).

Z tych względów sankcję nieważności aneksów nr (...) do umowy należy uznać za proporcjonalną i tym samym za zgodną z art. 31 ust. 2 i 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP.

6. Nie może także budzić wątpliwości, że powodowie zostali należycie uprzedzeni o skutkach stwierdzenia nieważności aneksów nr (...) do umowy i uznali, że jest on lepszy od kontynuowania tego stosunku obligacyjnego. Powodowie są reprezentowani od początku przez zawodowego pełnomocnika i żądanie unieważnienia umowy wyrazili wprost już na etapie wnoszenia pozwu.

7. Jednak mimo uznania za abuzywne zapisów aneksu nr (...) do umowy i w konsekwencji upadku tychże w całości, umowa kredytu złotówkowego z dnia 30 lipca 2007 r. nie staje się sprzeczna z naturą stosunku zobowiązaniowego zawartego przez strony. W miejsce wyeliminowanego ryzyka kursowego wracają postanowienia kredytu złotówkowego w pierwotnej postaci, w całości ważnego. Mamy w realiach tej sprawy powrót do ustalonej przez strony tej samej treści umowy o kredyt złotówkowy, nie waloryzowany kursem (...). Zbędne staje się poszukiwanie jakichkolwiek innych, zastępczych mechanizmów, oddających charakter umowy. Koresponduje to ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, potwierdzonym w wyroku z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie II CSKP 975/22.

W tym kontekście należy zaaprobować ostateczną ocenę Sądu a quo, zawartą w wyroku, że in casu powództwo jest bezzasadne, aczkolwiek z zupełnie innych względów niż wskazane przez ten Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Nie ulega wątpliwości, że właściwość (natura) stosunku prawnego jest samoistnym czynnikiem delimitującym swobodę umów. Chodzi w nim o główne cechy charakterystyczne zobowiązaniowego stosunku prawnego jako pewnego modelu relacji między podmiotami, i to cechy określone przepisami prawa, ale też ukształtowanymi na rynku zwyczajami. Przy określaniu takich cech charakterystycznych dla umowy kredytu, należy mieć na uwadze nie tylko treść art. 69 Prawa bankowego, ale też treść art. 2 powyższej ustawy, zgodnie z którym, bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym. W tej sprawie wszystkie te elementy zostały zachowane.

Rozwiązanie to niewątpliwie przywraca równowagę kontraktową stron, nie uprzywilejowuje powodów, jako konsumentów wobec przedsiębiorcy, czy też innych konsumentów zawierających podobne umowy, nie prowadzi do zachwiania konkurencją na rynku. Zgodnie z art. 58 § 3 k.c., jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, że bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Mając na względzie poszanowanie woli stron umowy, należało przyjąć, że umowa kredytu zawarta między stronami 30 lipca 2007 r. jest ważna, albowiem została zawarta bez żadnych klauzul waloryzacyjnych według kursu (...) zgodnie z tabelami pozwanego banku.

8. Sąd Apelacyjny dodatkowo z urzędu, w ramach swoich kompetencji merytorycznych, rozważył kwestię skutków prawnych zawarcia aneksu nr (...) do umowy z dnia 30 lipca 2007 r., w szczególności kwestię ewentualnej nowacji zobowiązania.

Zgodnie z art. 506 § 1 k.c. jeżeli w celu umorzenia zobowiązania dłużnik zobowiązuje się za zgodą wierzyciela spełnić inne świadczenie albo nawet to samo świadczenie, lecz z innej podstawy prawnej, zobowiązanie dotychczasowe wygasa (odnowienie), natomiast § 2 stanowi, że w razie wątpliwości poczytuje się, że zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia. Dotyczy to w szczególności wypadku, gdy wierzyciel otrzymuje od dłużnika weksel lub czek.

Jak się przyjmuje w orzecznictwie odnowienie zobowiązania, przewidziane w art. 506 § 1 k.c., jest umową zawartą pomiędzy wierzycielem i dłużnikiem, w której dłużnik – w celu umorzenia zobowiązania – zobowiązuje się spełnić inne świadczenie (istotnie odbiegające od dotychczasowego) albo nawet to samo świadczenie, lecz z innej podstawy prawnej. Koniecznymi elementami tej umowy jest więc wyrażenie przez strony zgodnego zamiaru umorzenia

dotychczasowego zobowiązania i ustanowienia w to miejsce nowego zobowiązania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 stycznia 2022 r., V ACa 663/21, LEX nr 3325082). Wspomniany zamiar stron powinien wynikać z wyraźnego ich oświadczenia lub w sposób niewątpliwy z okoliczności sprawy. W wypadku wątpliwości należy bowiem przyjąć, że zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 października 2019 r., I ACa 1539/18, LEX nr 3127682).

Strona powodowa nigdy nie powoływała się na jakiegokolwiek okoliczności faktyczne, które mogłyby stanowić podstawę do przyjęcia poglądu o nowacji zobowiązania poprzez zawarcie aneksu nr (...). Nie wskazuje na to również treść samego aneksu. Jednoznacznie wskazano, że aneks jedynie zmienia zasady spłaty kredytu mieszkaniowego, nie umarza dotychczasowego zobowiązania, a dłużnik nie zobowiązał się do spełnienia innego świadczenia lub tego samego na innej podstawie prawnej.

Konkludując, aneks nr (...) nie stanowiły odnowienia umowy z 30 lipca 2007 r., a zatem upadek postanowień aneksu nr (...) pozostaje bez wpływu na ważność i treść umowy o kredyt bankowy złotówkowy.

9. Bezprzedmiotowe wobec powyższej oceny stało się badanie kwestii przedawnienia roszczenia powodów, dochodzonego, jako tzw. nadpłata. Niewątpliwe jednak rozważania Sądu Okręgowego są także i w tym zakresie błędne.

10. Z tych powodów powództwo ukształtowane w sposób odnoszący się do całej umowy z dnia 30 lipca 2007 r. było oczywiście bezzasadne, a zarzuty apelacji naruszenia prawa materialnego, mimo że w części trafne, nie mogły odnieść zamierzone skutku.

III. Koszty postępowania apelacyjnego.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 k.p.c. w zw. z art. 105 § 2 k.p.c.